

Ervaringen van een arbeidsrechter

(met verslagen van preventieadviseurs psychosociale aspecten op basis van anonieme cases)

Joris VAN CAMP

Raadsheer arbeidshof Antwerpen

Bevoegdheid arbeidsgerechten

Artikel 578, 11° Gerechtelijk Wetboek:

De arbeidsrechtbank neemt kennis (...):

*11° van de geschillen betreffende psychosociale risico's op het werk, **waaronder** geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk, die hun oorzaak vinden in hoofdstuk Vbis van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk.*

Geschil met oorsprong in de Welzijnswet.

Ook geschillen tussen ambtenaren en overheid:

- niet vernietiging beslissing;
- risico op tegenstrijdige uitspraken (Arbrb. Brussel 30 mei 2017 (115)).

Bevoegdheid arbeidsgerechten – artikel 32decies, § 1

Vordering *“om de naleving van de bepalingen van deze afdeling af te dwingen.”*

Al wie een **belang** kan aantonen.

Als procedure Welzijnswet mogelijk is, *“kan de rechtbank, wanneer de werknemer zich rechtstreeks tot haar richt, aan deze werknemer bevelen de voornoemde procedure toe te passen”* → schorsing procedure voor de arbeidsrechtbank.

Tr.Trav. Bruxelles 29 februari 2016 (10): *“L’action judiciaire offre un cadre plus structurant.”*

Arbrb. Gent 8 maart 2017 (96): *“Aangezien deze handelswijze (...) het meest opportuun voorkomt”* en *“Inzonderheid het advies van de preventieadviseur lijkt van bijzonder belang voor het eventueel verder behandelen van de zaak (voor zover dit nog nodig zou zijn).”*

Bevoegdheid voorzitter –Artikel 32decies, § 2

Bijzondere bevoegdheid voorzitter arbeidsrechtbank zoals in kort geding:

- bestaan van feiten vaststellen en staking ervan bevelen (Tr.Trav. Bruxelles 16 maart 2016 en 6 juli 2017 (18 en 128): *“la cessation et rien que la cessation”*);
- ook bij strafrechtelijke inbreuk / opschorting strafrechtelijke uitspraak;
- op verzoek van de persoon die verklaart het voorwerp te zijn van feiten van geweld, pesterijen of ongewenst seksueel gedrag op het werk;
- of van de organisaties en instellingen bedoeld in artikel 32duodecies (representatieve organisaties, rechtspersonen artikel 17, lid 2 Gerechtelijk Wetboek, Unia, IGVM) (≠ artikel 32decies, § 1);
- verzoekschrift op tegenspraak;
- mogelijke publicatie van de beslissing.

Algemeen – bewijslast (artikel 8.4 Burgerlijk Wetboek)

Hij die meent een ander in rechte te kunnen aanspreken, moet de rechtshandelingen of feiten bewijzen die daaraan ten grondslag liggen. Hij die beweert bevrijd te zijn, moet de rechtshandelingen of feiten bewijzen die zijn bewering ondersteunen.”

Twijfel: → partij die moet bewijzen krijgt ongelijk *“tenzij de wet anders bepaalt”*

Medewerking van alle partijen aan de bewijsvoering (Cass. 7 juni 2019 (p. 144); C.Trav. Bruxelles 5 oktober 2022 (405))

Rechter kan *“bepalen wie de bewijslast draagt”*:

- bijzondere motivering in uitzonderlijke omstandigheden;
- normale regels kennelijk onredelijk;
- alle nuttige onderzoeksmaatregelen uitgeput en medewerking partijen.

Voorwerp van het bewijs (Burgerlijk Wetboek, boek 8)

Behalve in de gevallen waarin de wet anders bepaalt, moeten **feiten of rechtshandelingen** worden bewezen wanneer ze **aangevoerd** en **betwist** zijn.

Algemeen bekende feiten of ervaringsregels moeten niet bewezen worden.

Het recht, zelfs buitenlands, moet niet bewezen worden.

Bewijswaarde (artikel 8.1, 14° en 15° Burgerlijk Wetboek) Bewijskracht

Bewijswaarde: de mate waarin een bewijselement de rechter overtuigt.

Wettelijke bewijswaarde: de mate waarin een bewijsmiddel volgens de wet bewijs oplevert en de rechter en de partijen door dit bewijsmiddel gebonden zijn.

Bewijskracht:

- verwijst naar de inhoud van een akte;
- bestaat uit vereiste eerbiediging van wat daarin schriftelijk is vastgelegd, van wat de opsteller(s) erin wilden vastleggen, ongeacht de wettelijke bewijswaarde;
- rechter mag de bewijskracht van een geschrift niet miskennen, dwz geen uitlegging die onverenigbaar is met de bewoordingen ervan.

Bewijsstandaard (artikel 8.5 en 8.6 Burgerlijk Wetboek)

Bewijs met een redelijke mate van zekerheid, behalve in de gevallen waarin de wet anders bepaalt.

Bewijs door waarschijnlijkheid:

- negatief feit;
- positief feit: vanwege de aard ervan niet mogelijk of niet redelijk er een zeker bewijs van te verlangen.

Bewijs – Arbeids(overeenkomsten)recht

Artikel 12 Arbeidsovereenkomstenwet:

Bij ontstentenis van een geschrift, is het getuigenbewijs toegelaten ongeacht de waarde van het geschil.

Afwijking van het burgerlijk recht: geschrift vereist vanaf € 3.500,00.

Bewijs van ‘feiten’: met alle middelen van recht, maar hier belang van o.a.:

- verslagen preventieadviseur;
- processen-verbaal politie, inspectie, medische attesten ;
- klacht bij openbaar ministerie.

(Arbrb. Brussel 30 juni 2017 (127))

Mededeling aan het openbaar ministerie

Artikel 764 Gerechtelijk Wetboek: vorderingen bepaald in artikel 578, 11°.

- op straffe van nietigheid: Cass. 24 oktober 2022 (p. 143);
- geen verplichte tussenkomst / advies.

De nodige bestuurlijke inlichtingen inwinnen (artikel 138ter Gerechtelijk Wetboek)

- betwistingen die behoren tot de bevoegdheid van de arbeidsgerechten;
- van de minister of van de bevoegde openbare instellingen of diensten;
- medewerking ambtenaren belast met toezicht op toepassing o.a. 578, 11°
→ Algemene Directie Toezicht op het Welzijn op het Werk;
- ruime interpretatie / toepassing: ook van particulieren (vb. externe dienst?).

Bewijs - artikel 32undecies Welzijnswet

Wanneer een persoon die een belang kan aantonen voor het bevoegde rechtscollege feiten aanvoert die het bestaan van geweld, pesterijen of ongewenst seksueel gedrag op het werk kunnen doen vermoeden, valt de bewijslast dat er zich geen geweld, pesterijen of ongewenst seksueel gedrag op het werk hebben voorgedaan ten laste van de verweerder.

→ 2 stappen: vgl. discriminatie (107 en 359)

Niet: strafrechtspleging of gunstigere regelingen bewijs (artikel 32undecies, lid 2)

→ Ct.Trav. Liège 12 november 2020 (295): ook burgerlijke eis *ex delicto*

Geen volledige omkering van de regels over de bewijsvoering (126, 138, 311)

Bevrijdt het (vermeende) slachtoffer niet volledig van bewijslast

Is (ruime) toepassing medewerkingsplicht (Arbrb. Antwerpen 29 juni 2017 (126))

Bewijs – artikel 32undecies Welzijnswet

Toepassingsgebied: al wie een belang kan aantonen (vgl. artikel 32decies, § 1)

Voorwerp van de eis:

- niet noodzakelijk toepassing Welzijnswet (vb. Arbrb. Brussel 9 mei 2016 (29)): ontbinding arbeidsovereenkomst ten laste van de werkgever wegens fout die ongewenst gedrag uitmaakt)
- schadevergoeding pesterijen artikel 1382 Oud Burgerlijk Wetboek: bewijs bij werknemer (Arbrb. Brussel 19 juni 2017 (122));
- idem: ontslag na formeel verzoek interventie (Arbrb. Brussel 17 december 2018 (209))

Bewijs – artikel 32undecies Welzijnswet

“feiten (...) die het bestaan van geweld, pesterijen of ongewenst seksueel gedrag op het werk kunnen doen vermoeden”

Bewijs of begin van bewijs van de feiten die worden ingeroepen:

- geen geruchten, beweringen en indrukken;
- objectiveerbaar en bewijsbaar;
- voldoende nauwkeurig beschreven (tijdstip, plaats)
- betrekking op identificeerbare personen;
- moeten toelaten het bestaan van pesterijen of geweld te vermoeden.

Arbh. Antwerpen, afd. Hasselt, 25 oktober 2017 (138): seponering wegens onvoldoende bezwaren; medisch attest geen bewijs *“nu de onderschrijvende arts niet aanwezig was bij de feiten en alleen voortgegaan is op wat door de werknemer werd verteld.”*

Bewijs – artikel 32undecies Welzijnswet - rechtspraak

Arbrb. Brussel 14 mei 2019 (234): feiten vermelden in klacht volstaat niet. Eigen verklaring geen wettelijk bewijsmiddel, tenzij gerechtelijke bekentenis.

Tr.Trav. Bruxelles 12 september 2022 (400): *“Les affirmations unilatérales ne sont pas suffisantes pour renverser la charge de la preuve au sens de l'article 32undecies. Il en est d'autant plus ainsi lorsque le travailleur n'a pas souhaité porter plainte auprès du conseiller en prévention spécialisé et qu'il ne s'est plaint de harcèlement moral que plusieurs mois après la résiliation du contrat de travail. »*

Arbrb. Brussel 16 december 2019 (266): geen gebruik van interne of externe procedure, geen klacht bij hiërarchische lijn. Wel bij inspectie, maar onduidelijk waarover en wat het gevolg ervan was.

Bewijs – artikel 32undecies Welzijnswet - rechtspraak

C.Trav. Bruxelles 20 december 2022 (420 – 436): *“les rapports du conseiller en prévention, de l’inspection médicale, ainsi que des différents intervenants qui auront tenté de résoudre le problème au sein de l’entreprise, ce (...) sous réserve que pour objectiver les faits dénoncés, le plaignant n’en fasse pas une lecture orientée en isolant les éléments ou parties des témoignages en sa faveur.”*

In dezelfde zin: Tr.Trav. Mons 3 maart 2017 (93): *“cet extrait ne peut toutefois être isolé du reste du rapport ni des autres éléments du dossier.”*

Arbrb. Brussel 30 juni 2017 (127) en 3 februari 2022 (362): *“Het is daarom duidelijk dat het al dan niet volgen van de interne procedure een belangrijk element zal zijn in de bewijslastverdeling,”* (met verwijzing naar de parlementaire voorbereiding).

Bewijs – artikel 32undecies Welzijnswet - rechtspraak

Arbrb. Antwerpen 29 juni 2017 (126):

“(...) dat de werknemer het onderzoek en de conclusies van de psychosociale preventieadviseur onterecht in diskrediet probeert te brengen, op basis van het navolgende verslag van de sociaal inspecteur van de dienst TWW, dat niet geheel gelijklopend was.

Dat de bewijswaarde van het verslag van de psychosociale preventieadviseur volledig zou aangetast zijn, omdat het allesbehalve betrouwbaar is, selectief en onvolledig wegens het niet-vermelden van discrepanties en tegenstrijdigheden en het voor waar aannemen van twijfelachtige verklaringen, (is) een brug te ver.

Deze conclusies kunnen niet gedistilleerd worden uit het (...) verslag van de sociaal inspecteur TWW, die oordeelde dat het interpersoonlijk conflict danig geëscaleerd is dat er een vermoeden bestaat van grensoverschrijdend gedrag, waarover de arbeidsrechtbank zich zal moeten uitspreken.”

Wat hebben we geleerd?

Belang beroep op / verslag van preventieadviseur voor bewijsregeling.

Advies preventieadviseur is één element.

Kwaliteit verslag lijkt (meestal) niet ter discussie te staan.

Geen *'cherry picking'* uit verslag.

Maar: ***'t zijn de feiten waar 't om gaat***

Een blik vooruit ...

“Nochtans rijst de vraag of de opvatting over wat ‘pesten’ uitmaakt niet verder zal evolueren, gelet op de maatschappelijke gevoeligheid, de bewustwording en de opvattingen die omtrent dit onderwerp evolueren. Zo wordt er in de rechtspraak regelmatig geoordeeld dat een bepaalde vorm van leiderschap, ook als is die onaangenaam en zelfs kwetsend, tot de ‘normale’ manier van gezagsuitoefening hoort. Maar de vraag is of dat, ook juridisch, zonder meer moet worden aanvaard. Er geldt op de arbeidsvloer onder meer wederzijdse ‘eerbied en achting’ vanwege werkgever en werknemer, met andere woorden wederzijds respect.”

F. HENDRICKX, “Grensoverschrijdend gedrag op het werk. Nieuwe ontwikkelingen en represaillebescherming”, in *Recht in beweging, 31ste VRG-Alumnidag 2024*, Leuven – Antwerpen, 2024, p. 85 (met verwijzing naar E. ANCKAERT, “Psychologische risico’s en grensoverschrijdend gedrag op het werk”, in F. HENDRICKX & C. ENGELS (eds), *Arbeidsrecht*, deel 2, Brugge, die Keure, 2022, 538-539).

Vragen ?

